

Motiverend burgerschaps- onderwijs in het mbo

Wat heb je als docent nodig om mbo-studenten te motiveren voor de verschillende dimensies van burgerschapsonderwijs? Dit was de hoofdvraag in een NRO onderzoek waarin burgerschapsdocenten van vier mbo-instellingen, en onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam en het Kohnstamm Instituut samenwerkten om het burgerschapsonderwijs in het mbo verder te brengen. **JUDITH 'T GILDE, INEKE VAN DER VEEN**

We namen als uitgangspunt de bestaande lespraktijk en kennis uit onderzoek naar burgerschap en ontwikkelden voorbeeldlessen waarin het stimuleren van de motivatie van studenten voorop stond. Vervolgens hebben we ook studenten gevraagd hoe ze deze lessen hebben ervaren en wat ze zelf belangrijk vonden voor goede burgerschapslessen.

BURGERSCHAP

Burgerschap is belangrijk, ook voor mbo-studenten. Mbo-opleidingen moeten hun studenten voorbereiden op hun loopbaan en op hun participatie in de maatschappij. Daarvoor is goed burgerschapsonderwijs nodig. Bij de start van dit project 'Burgerschap in het mbo' was er echter nog weinig zicht op de concrete invulling van burgerschapsonderwijs in het mbo. De burgerschapsdocenten die deelnamen in dit project merkten dat hun studenten weinig gemotiveerd waren voor de burgerschapslessen. Dit kwam mede doordat de bestaande lesmethodes niet aansloten bij de ervaringen van

studenten. De link met de beroepspraktijk ontbrak vaak en er was te weinig verbinding met de praktijkvakken. In dit onderzoek stond dan ook het vormgeven van motiverend burgerschapsonderwijs in het mbo centraal.

In totaal gingen negen mbo-docenten met onderzoekers samen aan de slag met het ontwikkelen van motiverende burgerschapslessen. Als uitgangspunt werd de bestaande lespraktijk genomen en drie didactische principes gebaseerd op onderzoek naar motivatie: autonomie, structuur en sociale verbondenheid.

In de burgerschapslessen werd geprobeerd om autonomie te ondersteunen door te zorgen voor lessen die betekenisvol waren voor studenten, keuzemogelijkheden te bieden, niet-dwingende taal te gebruiken en te zorgen voor afwisseling in (betekenisvolle) werkvormen. Bij het ontwerpen van de lessen probeerden de docenten het bieden van structuur te stimuleren door heldere doelen te formuleren, een stapsgewijze opbouw te integreren en feedback te geven op het proces. De docenten

probeerden sociale verbondenheid in hun lessen te bevorderen door het stimuleren van een open houding en opbouwende discussies waarin studenten voor hun mening mochten uitkomen en van mening mochten veranderen. Samenwerken speelde

HET BELANGRIJKST
VINDEN STUDENTEN
EEN ENTHOUSIASTE,
BETROKKEN DOCENT

hier een belangrijke rol, net als respectvolle onderlinge communicatie. Daarnaast probeerden de docenten te zorgen voor verbinding met de eigen leefwereld, het toekomstige beroep en de bredere maatschappelijke context.

INTERVIEWS

In totaal zijn focusgroep interviews gehouden met 46 studenten van de deelnemende docenten over hun ervaringen met de lessen, opdrachten

FOTO: FEXELS | INGO JOSEPH

Studenten oordelen positief over de afwisseling in opdrachten en werkvormen in de burgerschapslessen uit het project. Zij benoemen voorbeelden zoals: een eigen politieke partij oprichten, een discussie naar aanleiding van een bericht uit het nieuws, een bijzondere documentaire bekijken, presentaties geven aan elkaar, een QuickScan invullen, een thema uitwerken in de vorm van een poster en een logboek bijhouden (over eetgedrag of over duurzaamheid).

‘De docent betrok de hele klas erbij en besprak onderwerpen los van het boek, hij pakte een nieuwsbericht en ging met ons in discussie over wat wij ervan vonden. Zo kreeg je mensen die tegen elkaar gingen discussiëren. Dat was wel heel leuk.’

en activiteiten in het kader van burgerschap. De studenten van niveau 1 t/m 4 volgden verschillende opleidingen zoals dienstverlening en zorg, sociaalmaatschappelijk werker, ICT beheerder en timmerman. De meerderheid van de studenten beschreef dat ze de lessen wel leuk, interessant of leerzaam vonden.

‘Ik vond het best wel belangrijk. Want politiek en hoe het gaat met de aarde en al dat plastic, dat valt wel onder algemene ontwikkeling, dat moet je wel gewoon leren en weten.’

Ze vonden het met name leuk dat ze een mening mochten vormen en uiten.

‘Wat ik het meest leuk vond, is dat het meestal directe vragen waren. Daar moest je zelf goed bij nadenken. De meeste onderwerpen probeerde je te begrijpen en een eigen mening over

te vormen. Als je in de klasomgeving erover praat dan leer je ook meer over elkaar.’

Het belangrijkste vinden studenten een enthousiaste, betrokken docent. Die docent is duidelijk, ook over de leerdoelen, praat niet alleen zelf maar laat vooral de studenten aan het woord, en daagt hen uit om zelf goed na te denken, een mening te vormen én verwoorden.

De studenten vonden onderwerpen die ook relevant zijn voor hun persoonlijk leven het interessantst. Zo benoemen ze in de interviews: duurzaamheid, klimaat, je ecologische footprint, reanimatie, alcohol, eetstoornissen, een reanimatiecursus, vooroordelen en racisme, budgetteren, schulden, belastingen, omgaan met privacy en delen van foto's op sociale media. Ook als er een duidelijke link is met hun toekomstig beroep, waarderen de studenten dat.

In het kort, de drie didactische principes (autonomie, structuur en sociale verbondenheid) bieden een goede basis voor de docent om motiverende burgerschapslessen te ontwikkelen voor mbo-studenten. De studenten geven aan dat de inhoud, werkvormen en de docent een belangrijke rol spelen in hoe motiverend en relevant zij de burgerschapslessen ervaren.

Nieuwsgierig geworden? Kijk op de website van het [Kohnstamm Instituut](https://www.kohnstamm.nl) of op burgerschapmbo.nl voor voorbeeld lessen, ontworpen door de deelnemende docenten en gebaseerd op de drie didactische principes. Daarnaast verschijnt binnenkort een handreiking voor docenten gebaseerd op onze bevindingen om aan de slag te gaan met motiverende burgerschapslessen in het mbo.

DE AUTEURS ZIJN ALS ONDERZOEKER VERBONDEN AAN HET KOHNSTAMM INSTITUUT